

עומקא דפרשה

- שואל כענין
- שער הציון
- חזרה אחר השבת אבידה
- הצלת ממון והטבה

- יאוש באבידה שברשותו
- אבידת איש ואשה
- תנאי להפטר מהשבת אבידה
- מסירת אבידה לאחר

פר' משפטים - בענין השבת אבידה

ערש"ק כ"ה שבט תש"ע

אבידת איש ואשה, ואביו ואמו

הרב דוד אהרן הופמן

מבואר בהוריות (ג) דהאיש קודם לאשה להחיותו ולהשיב לו אבדה. והטעם מבואר שם בפיהמ"ש להרמב"ם דהאיש מקודש מהאשה שהוא חייב בכל המצוות. וכבר תמה באהבת חסד (ח"א פ"ה נתיח"ח סק"ד) דצ"ע שלא הועתק המשנה הזאת ברמב"ם ובטושו"ע. [רק הרמ"א ביו"ד (רנב ס"ח) כתב דאם שניהם רוצים לטבוע בנהר הצלת האיש קודמת, אבל לגבי השבת אבידה לא הוזכר].

ויל"ע באופן שיכול להחזיר גם לאיש וגם לאשה האם גם בזה אמרינן שיחזיר קודם לאיש, או שאין דין קדימה לאיש רק בכה"ג שיכול להחזיר רק לאחד אבל בכה"ג שמחזיר לשניהם יכול להקדים להחזיר לאשה לפני האיש.

והנה בתוספתא (ב"מ פ"ב ה"ג) תניא, אבדת אביו ואבדת אמו אבדת אביו קודמת לאבדת אמו, אימתי בזמן שהיא תחתיו אבל אינה תחתיו שניהם שוין. אבדת האיש ואבדת האשה אבדת האיש קודמת לאבדת האשה, ע"כ. ומבואר דאע"פ שבאיש ואשה בעלמא אבדת האיש קודמת לאבדת האשה, באביו ואמו כשנתגרשו שניהם שוין. ולכאורה צ"ב כיון דמדון כבוד שניהם שוין למה לא נאמר שיחזיר הדין שנאמר באיש ואשה בעלמא שאבדת האיש קודמת לאבדת האשה.

ועיין בחזון יחזקאל על התוספתא שכתב דמה שהאיש קודם לאשה להחיות ולהשיב אבדה אינו ענין של כבוד, רק הקדימה היא בענינים שיש בהם מעין "להחיותו" שהאיש קודם משום ערכו. וזה דוקא שאין בידו להשיב אלא אבדה אחת שבכה"ג יש בזה ענין של להחיותו ואז האיש קודם. אבל אם בידו להשיב את שתייהן, ואין בעצם הקדימה שום זכות וריח, באופן כזה אבדות האיש והאשה שוות ואיזו שירצה יקדים, עיי"ש ראייתו. וביאר לפי"ז דמה דקתני בתוספתא "אבל אינה תחתיו שניהם שוין" איירי בכה"ג שבידו להשיב את שתי האבדות ולכן אין כאן דין שהאיש קודם לאשה להשיב אבדה. נמצינו למדים מדבריו באיש ואשה בעלמא שאינם אביו ואמו שבכה"ג שמחזיר לשניהם יכול להקדים להחזיר לאשה לפני האיש.

ובצפנת פענח על הרמב"ם (פ"ה מת"ת ה"א) הוכיח מדברי התוספתא הללו דלגבי מעלה גדולה [של כיבוד אם] לא עשו מעלה קטנה [שהאיש קודם לאשה]. ונתבאר שנחלקו הצפנת פענח והחזון יחזקאל באביו ואמו שנתגרשו בכה"ג שיכול להשיב אבדה רק לאחד דלדברי החזון יחזון אביו קודם אפילו בנתגרשו מדין שהאיש קודם לאשה. ולצ"פ שניהם שוים דבמקום כיבוד לא נאמר שהאיש קודם לאשה.

ובירושלמי (סוף פ"ג דהוריות) לכאורה מפורש דלא הכפנת פענח, דמספקא לירושלמי אבדת אמו גרושה מי קודם וכו' ופשטינן מהמשנה שהאיש קודם לאשה להחיות ולהשיב אבדה.

ועיין בפרוש חסדי דוד על התוספתא שפירש את דברי התוספתא דהכי קאמר, משום כבוד אב ואם שניהם שוין, אבל מ"מ האב קודם להיותו איש שהאיש קודם לאשה, ולכן לענין מזונות היא קודמת משום זילותא, ע"כ.

איבעיא

יש לעיין האם חייב לטרוח בהשבת אבידה יותר ממה שדרך הבעלים לטרוח בעצמם עבור השבת חפץ זה, כגון שערך החפץ מועט והמאבד גר בריחוק מקום, [ועי' ב"מ כח ע"א דלא הטריוחו באבידה יותר מדאי, אמנם אכתי לא מבואר אם שיעור הטרחה שמחוייב לטרוח בהשבה ובהכרזה עומד ביחס לערך המציאה].

א. ג.

דין יאוש באבידה שברשותו

הרב יהושע אושינסקי

מעשה היה באינסטלטור שבא לתקן סתימה באמבטיה, וכאשר הרים את המרצפות ופתח את הסתימה בצינורות גילה להפתעתו עגילי זהב שככל הנראה נפלו מבני המשפחה לחור שבאמבטיה, וכעת נשאלת השאלה האם העגילים שייכים לבעל הדירה דהרי לעולם לא יצא מרשותו ומבעלותו, או ששייכים לאינסטלטור שטוען שהבעלים כבר התייאשו מאבידתם והוא זוכה בדבר. ויש להקדים מס' ידיעות כדי להשיב על שאלה זו.

ראשית כל, כתבו הראשונים בפרק אלו מציאות (כו.) דחצר לא קונה לאדם בדבר שלא עתיד להמצא לו, דדוקא דברים שהיה רואה אותם בעל החצר, חצרו קונה לו אבל דבר שיתכן ולא היה רואה ומוצא לעולם, לא יכול לבא בטענת קנין חצר (עיין תוס' ורא"ש שם וע"ע סמ"ע חו"מ רס"ב). אולם כאן לכאורה הדבר לא שייך דהרי בעל העגילים טוען לבעלותו לא מצד שקנתה לו חצירו, אלא מצד שמעולם לא יצאה האבידה מרשותו. אולם גם בזה יש לדון, דהנה פשוט הדבר שכשנפלו העגילים לחור האמבטיה התייאשו מהם הבעלים, אלא דמ"מ יש לדון דהיאוש לא חל בכה"ג דהוי "יאוש ברשות" - דהיינו שכשאדם מתייאש מחפץ שחושב שאבד לו ובאמת נמצא ברשותו היאוש לא חל, או מצד דהוי יאוש בטעות דחושב שהדבר אבוד ממנו ובאמת לא כך המציאות שהרי נמצא ברשותו ושמור לו. או מצד דיאוש פרושו להוציא הדבר ממנו ובמצב שהדבר ברשותו - לעולם לא יוצא מרשותו דמיד כשמתייאש נקנה לו חזרה [ובאמת מטעם זה של "יאוש ברשות" כתב הרמב"ן דזו הסיבה שהמרים חפץ לפני יאוש לא זוכה בו אף לאחר שהתייאשו הבעלים, דמרגע שהרים החפץ נעשה שומר אבידה לבעלים ומחזיק החפץ בשבילם, וממילא יאוש הבעלים לא חל דהוי "יאוש ברשות"].

ולאחר דברים אלו נראה לדון שכאן היאוש לא ייחשב "יאוש ברשות" דהרי הזכרנו לעיל דמיד כשמתייאש נכנס הדבר שוב לרשותו ולכך יאוש לא חל, כל זה כשמתייאש וחצרו קונה לו מיד, אולם כשהחפץ נמצא במקום שהחצר לא יכולה לקנות (דלא עתיד הדבר להמצא) כאן לא נקנה הדבר חזרה והיאוש יחול. ויתכן שאף לצד שיאוש ברשות לא חל דהוי יאוש בטעות - דכסבור שאבוד ממנו ובאמת אינו כן, ה"מ כשלא יודע היכן הדבר, אולם כשרואה שהדבר נופל לו למקום שלא יכול להגיע אליו, כאן היאוש אמיתי וחל.

ומכח כל זה נראה שהדין עם האינסטלטור, שהרי יאוש הבעלים חל בחפץ זה ויצא החפץ מרשותו, וחצרו לא קונה לו חזרה את הדבר כנ"ל, וממילא כשמוצא האינסטלטור את העגילים נחשב שמוצאם לאחר יאוש וזוכה בהם ככל חפץ שמצא לאחר יאוש.

אולם יש להוסיף דאם בשעה שהרים האינסטלטור את העגילים לא התכוון לקנותם אלא רצה קודם לברר את דינם יתכן שבכה"ג אין המציאה קנויה לו. והטעם הוא עפ"י מש"כ בנתיה"מ (סי' רס"ב סק"ג) ובקצוה"ח (סי' ת"ו סק"א) שיאוש אין דינו כהפקר שיוצא מיד מרשות הבעלים כשמתייאש, אלא הוא רק היתר זכיה המקנה לכל אחד אפשרות לזכות בחפץ אולם עדיין לא יצא החפץ מרשות הבעלים עד שלא זכה אחר, ויכול הבעלים לחזור מייאשו ולבטלו, וא"כ כשמרים המוצא את האבידה ללא כוונת זכיה יכול ברגע זה הבעלים להפסיק את יאושו, וממילא החפץ שייך לו דמעולם לא יצא מרשותו.

שואל בענין

הרב מנחם ש. כהן

א. מצות השבת אבידה נוהגת בחפץ שיש בו פרוטה ויש לעיין במצא ב' חפצים של אדם אחד שבכל אחד מהם בפ"ע אין שוה פרוטה האם נידון כאבידה אחת ויתחייב או כיון שבכל חפץ בפ"ע אין שוה פרוטה יפטר.

והנה בחבילת סוכר וכדו' פשוט שנחשב כחפץ אחד, ויש לברר מה הגבול שיגרום לזה להיות נידון כחפץ אחד, ואולי כל שנאבדו כאחד יחשב כאבידה אחת.

ב. קיי"ל שאבידה מותרת אחר יאוש בעלים ובאופן שהגיע לידו קודם יאוש בעלים כיון שכבר נתחייב בהשבה לדעת חלק מהראשונים או כיון שידו כיד הבעלים להבנת ראשונים אחרים, לא מהני יאוש הבעלים ובוא הנקרא באיסורא בא לידו, שלא מהני יאוש בעלים. ויש לעיין בקטן שהגיע לידו אבידה קודם יאוש והגדיל האם גם בזה נאמר באיסור בא לידו, ובגוי שנתגייר, יותר נראה לומר שיזכה בחפץ.

ג. מצות השבת אבידה נוהגת בממון של חבירו, ויש לברר בממון ציבור, או בממון השבת וכדו' כשאבד אי יש בזה מצות השבת אבידה.

ד. באופן שעבר ולא החזיר אבידה וביטל בזה עשה של השבת אבידה יש לברר מה הם דרכי התשובה האם כחטא של בנ"א למקום דלא קיים מצות בוראו או צריך לרצות את חבירו [אם נודע לו מי הוא בעל האבידה ככל חטא שבנ"א לחבירו].

ה. כתבו הקוב"ש ב"ב אות עד. ובקה"י ב"ק סי' א' שהאיסור להזיק לחבירו נלמד מק"ו ממצות השבת אבידה דאי התורה מחייבת אותו בדאגה לממון חבירו בודאי שמוטל עליו שלא להזיק. והלומדים מתקשים בדבריהם שהאיסור בהשבת אבידה הוא כלפי ביטל מצוה ולא אשכחן שחברו בע"ד לתבוע אותו על אי קיום מצות השבת אבידה, ומאיך בדין שלא להזיק אשכחן שהוא חייב שלפי חבירו שלא להזיק את ממונו של חבירו, וכמבואר בגמ' ב"ק כג: (לפני המשנה וביותר ע"י דברי הרמב"ם בזה) וכיצד אפשר ללמד חייב זה ממצות השבת אבידה. [ועי' רש"י גיטין נג: שבהזיק שאינו ניכר כל האיסור להזיק רק מדרבנן, ולכאורה אם לומדים ק"ו מהשבת אבידה מדוע שבהזיק שאינו ניכר יהא רק דרבנן וצע"ג].

מסירת אבידה לאחר שיטפל בה

הרב אברהם דוב קרמר

מצוי מאוד שמוצאים אבדה שנשכחה באוטובוס ששייכת לתושב שגר בעיר אחרת, ומוסרים אותה לכן עירו כדי שיטפל בהשבתה, ובספר משפטי התורה הלכות השבת אבידה כתב שהנוהגים כן עושים כד"ן עיי"ש.

ונראה דאסור לעשות כן, שהרי קיימ"ל ששומר אבידה דינו כשומר שגר ונאמרו בגמרא שני טעמים, טעם אחד משום שמחמת שעוסק במצות השבת-אבידה נפטר מלתת פרוטה לעני ונמצא שקיבל שגר עבור שמירתו, וטעם נוסף דכיון דהתורה עשתה אותו לשומר בעל כרחו אם כן התורה עשתה אותו לשומר מעולה שהוא שומר שגר, וכבר ביארו רבותינו שגם הטעם שנעשה שומר שגר משום שחוסך פרוטה זה משום שבעצם נעשה שומר בעל כרחו ומאחר ומקבל נמי רווח ממנוי נעשה שומר שגר, שהרי מי יסכים להיות שומר שגר על חפץ ששווה אלפים רבים תמורת שגר של פרוטה. ועל כן צריך לומר שכיון שעצם זה שהוא נעשה שומר זה אפילו ללא רצונו ומאחר וגם מקבל רווח עושה אותו התורה לשומר שגר, ואם כן כל זה שייך רק במי שמוצא את האבידה שעליו הטייל התורה חייב לאוספו לתוך ביתו ועשאתו שומר בעל כרחו, אולם כשמוסר לאחר, שיטפל באבידה, אותו אחר יהיה רק שומר חנם, אף על גב שגם הוא מתעסק במצות השבת אבידה ומרויח פרוטה שהרי החפץ כבר לא במצב אבוד שצריך לאוספו לתוך ביתו, וכיון שכן פשוט שאסור למסור לאחר שהרי קיימ"ל ששומר שגר שמוסר לשומר חנם שהוא פושע [עיין ש"ע ח"מ סימן רצ"א] שהרי ממעט בשמירתו.

ושוב מצאתי שכיונתי לדברי החזון יחזקאל שכתב כן להדיא בביאורו על התוספתא באלו מציאות עיי"ש.

תנאי לפטור מחיוב השבת אבידה

הרב יעקב מצגר

מקובל בהרבה מקומות ציבוריים לתלות שלט בנוסח "כל הנכנס למקום זה הוא על דעת שחפציו שישארו במקום זה שלושים יום יעשו בהם בעלי המקום כרצונם", ובה נפטרים בעלי המקום מלשמור את החפצים שנשכחו לאחר הזמן הקצוב.

הנהגה זו מקורה בדברי פוסקי זמנינו (אגר"מ חו"מ ח"ב מ"ה, מנח"י ח"ח קמ"ו, שה"ל ט' ש"ח א'), אמנם לא ביררו בדבריהם את גדרה ההלכתי, דלכאורה מנלן שאכן כל הנכנס למקומות אלו דעתו מסכמת לכך, ועוד שהדבר רחוק לומר שכל המניח חפציו במקום זה לרגע אחד דעתו בזה להפקירם אם לבסוף ישחכם ולא יטלם.

עוד יש לברר אם הודעה זו באה רק לפטור את בעלי המקום מלשמור על האבדות, או שרשאים הם אף ליטול חפצים אלו לעצמם או למכרם, ואם יבואו בעלי האבדות לאחר הזמן הקצוב אינם יכולים להוציאם מידי מי שנטלם.

והנה ניתן לפרש את גדרה ההלכתי של הודעה זה בכמה אופנים:

א. עפ"י המבואר בשו"ע סי' שי"ט ס"א שהמניח חפציו בבית חברו שלא מדעתו רשאי בעה"ב להוציאם לרה"ר, אמנם נראה שדוקא שם שהמניח עשה שלא כהוגן רשאי בעה"ב להוציאם, משא"כ בנד"ד שהמאבד שחכם שם שלא מדעת.

ב. עפ"י המבואר בב"מ כה: שהמניח כליו באשפה העשויה ליפנות, אבידה מדעת היא, וה"נ כיון שנובע שבעלי המקום מפנים את החפצים המשארים שם הו"ל אבידה מדעת אמנם נראה דשאני התם שהניחם מדעת, משא"כ בנד"ד שהמאבד שחכם שם, ואילו ידע את מקום המצאם היה נוטלם אין זה אבידה מדעת.

ג. יש לומר שע"י הודעה זו דמי לאומר לחבירו קרע כסותי והפטר שפטור מתשלומין (ב"ק צב:), שכל הנכנס למקום זה וידע שיפנו את חפציו שישארו שם, הסכימה דעתו לכך שזיזיקו את נכסיו.

ואם זהו גדר הדיו של הודעה זו, דין הוא שלא פקעה בעלותו של בעל החפצים מחפציו, ויכול הוא לתבעם מידי מי שזכה בהם, ואפשר עוד שכל היתר יאל רק כלפי בעלי המקום שכלפיהם הסכימה דעתו שלא יתבעם על נזקי אבדותיו, אבל אדם אחר המוצא אבדות אלו וידע למי להשיבם מצווה הוא להשיבם לבעליהם (האמור בזה הוא באופן שלא שייך לסמוך על יאוש בעלים, ואכמ"ל).

ומדברי הפוסקים הנ"ל נראה שהתירו לבעלי המקום אף לזכות בחפצים אלו, ראה בדבריהם, וכנראה שנקטו הפוסקים הנ"ל שהנכנס למקומות אלו משתעבד לכך שבעלי המקום יוכלו ליטול את חפציו שישארו שם, והיינו כשם שיכולים בעלי המקום להודיע שכל הנכנס לרשותם מתחייב בתשלום על כך, והנכנס לרשותם משתעבד לכך שעל דעת כן נכנס, ה"נ יכולים בעלי המקום לדרוש שהנכנס לרשותם משתעבד להסתלק מנכסיו באופן שחפציו ישארו שם זמן מרובה.

והנה אם המכוון שהנכנס משתעבד להפקיר את נכסיו לאחר הזמן הקצוב, נראה שאין להשתעבדות זו תוקף הלכתי, שלא מצינו אלא שיעבוד לתשלומים אבל לא מצינו שיעבוד להפקרת נכסיו, והוי כקנין דברים בעלמא, וכל שאין להשתעבדות זו תוקף הלכתי אינה מועלת, דהא בסתמא דעת בני אדם שאיבדו חפציהם החשובים להם ואינם זוכרים היכן שכוחם, אין דעתם מסכמת לכך שכל הרוצה יבוא ויטלם.

ונזדקק לפרש שהנכנס למקומות אלו תמורת זאת הוא מקנה לבעלי המקום את חפציו שישארו שם בזמן שקצבו לכך. ואף בזה יש לעיין שלכאורה אין ההקנאה חלה בזמן הכניסה אלא כשיגיע הזמן שקצבו לכך, ובאותו זמן החפץ אבוד מבעליו, ומבואר ברמב"ם פכ"ב הל' מכירה ה"ט שאבידה דינה כדבר שאינו ברשותו שאינו יכול למוכרו, ועייין בתוס' ב"ק סט. ד"ה כל הנלקט, ומתבאר בדבריהם שלא מהני לעשות מעשה קנין שיחול לזמן שהחפץ לא יהא ברשותו, וא"כ לא חלה הקנאתו. ואף שבנד"ד כלפי הקונה (והיינו בעלי המקום) החפץ ברשותו, וא"כ דמי לנגזל שהקנה את הגזילה לגזלן במהני כדמוכח בקדושין יג. (עי' אבנ"מ כ"ח י"ג), דיש לדחות דשאני התם שכיון שנתרצה הגזלן לכך, על כן אין הגזלה מעוכבת מהנגזל לענין זה, א"נ בהתם מהני מחמת שהנגזל מוחל לגזלן על חיוב ההשבה וממילא קני לה וכדביראן האחרונים, ואכמ"ל.

[ויש לדון שאף אם יפרשו שההקנאה חלה מיד בתנאי שישחכם לבסוף, שמא לא מהני דהו"ל כביררה, דהא פרש"י גיטין נה: ב"ה ולכי מיית דבכל תנאי אין חסרון דביררה כיון שבידו לקיים את התנאי, ואילו בנד"ד אדרבא דעתו מוחלטת לא לקיים את התנאי אלא ליטול את חפציו, ועייין].

ומהגרי" קור שליט"א שמעתי לפקפק על התועלת שבהודעה זו, דיש לדונה כאסמכתא, שהנכנס למקומות אלו מסכים לתנאי זה כי הוא סבור שלא ישכח שם את חפציו, ואילו ידע שישכח את חפציו שם לא היה מסכים לתנאי זה.

מצות עשה דהשבה

המ"ע דהשבת אבידה נכפלה בתורה שבפר' נאמר **"השב תשיבנו לו"**, ובפר' כי תצא **"השב תשיבם לאחריך"**. ב"מ (רד) כ' רק הפס' שבכי תצא, אבל החינוך (תקלט) הביא את שניהם, וביראים (רז) כ' הפס' כי תפגע (משפטים).

ונחלקו הראשונים אם ביטול העשה הוא דוקא כשנטל את האבידה ולא החזיר או דגם כשרואה ולא נוטל להשיב מבטל העשה, דעת הר"ן בב"מ ל'. (ד"ה קרא) שהרואה אבידה והלך לו **מיד** בטלו. וכך פי' בד' הרמב"ם (אבידה פי"א ה"א) דהחיוב הוא בראיית האבידה.

אבל הרמב"ן והרשב"א והריטב"א שם כ' שעובר רק אם נטלה בידו כמבו בגמי (כו:) המתין לה עד שנתאישו הבעלים ונטלה אינו עובר בהשב תשיבם. ועי' בנימוק"י שם (טז. מד"ה).

ולשון הטור **הרואה** את האבידה חייב ליטפל בה להשיבה וכו', והב"י שם שינה את הלשון וכי **המוצא** את האבידה. וכי הכנה"ג דכ' כן משום דס"ל כשי' הרמב"ן. ועי' בדרישה דהכריח כן אף בד' הטור. וכ"כ בסמ"ע (ר"ס רנט) דמ"ש השו"ע הרואה הוא לאו דוקא, דהאיסור דוקא אם הגביה. אבל הט"ז שם חולק וכי כהר"ן דאפי' כשלא הגביה עובר בעשה.

לא תוכל להתעלם

בסה"מ (רסט) כ' שנכפל הלאו (בפר' כי תצא) לא תראה וכו' והתעלמת ואח"כ כתיב לא תוכל להתעלם, ונמנה כלאו אחד. אך הבה"ג מנאו כב' לאוין. ועי' סמ"ק (עו) דיש אפשרות של הלאו בלי העשה, אם המתין כדי לקחת את האבידה אחרי שיתיאש המאבד.

הגר"ח חקר אם עצם ההעלמה הוי איסור, או דהאיסור מצד שאינו משיב ע"י שמתעלם. והוכיח מהר"ן דהוא איסור בפנ"ע ולכן עובר **בכל רגע**, אלא דאם השיב העשה מנתק את הלאו. [ועי' מש"ח פר' כי תצא **דאסור אפי' לחשוב ולהתמהמה** כמעט רגע].

ובאבן האזל (פי"א) הוכיח מהר"ן דכל שהתעלם מהאבידה ולא חשב להשיב, עובר אפי' אם אח"כ השיב. ועי' שיעורי ר"ש (סי' מג) שתמה ע"ז וביאר באופן אחר, דמצד עצם הלאו אמנם עובר עליו אפי' ברגע אחד שמתעלם, אלא דכיון שתכליתו להשיב, [שהרי גדר הל"ת הוא אל תתעלם אלא תשיב], אינו עובר באופן שההעלמה לא ביטלה את ההשבה, דבכה"ג שלא קלקל כלום בהתעלמותו ל"ח העלמה.

לא תעמוד על דם רעך

עי' שעת"ת (ש"ג ע') דמבואר שהמבטל השבת אבידה עובר גם בלא תעמוד על דם רעך, וכן מבואר בסה"מ (רצז) דלאו זה נאמר גם על הפסד ממון, [לגבי כובש עדות שנכלל באזהרה זון] כי הוא רואה ממון חבירו אבד והוא יכול להחזירו אליו. ומקורו מהתו"כ, עיי"ש. אכן המש"ח בפר' קדושים פי' דהתו"כ איירי בעדות נפשות דיכול להצילו ממתיה, וכבר תמה עליו האבי עזרי (יא,ג) מל' הרמב"ם והחינוך. וביאור הענין כ' החרדים (פכ"ד פא) דהמעוות נקראים דמים. וכן נקט הח"ח לדינא בפתחה לאהב"ח (ג) ובהל' רכילות (כ"ט במ"ח א') ובעוד מקומות.

ועי' באבי עזרי (יא,ג) דהכריע עפ"ז בספיקו דרעק"א (ב"מ כב:) בענין חפץ של גוי שהופקד אצל ישראל ואבד, אם יש בו חיוב השבה, [דלא מקרי אבידת אחריך]. ולמש"נ הרי מחוייב מצד לא תעמוד על דם רעך, דלגבי זה לא אכפת לן דהחפץ של נכרי, דמ"מ צריך להציל את הישראל מהפסד ממון. [ועי' לק' בענין הצלת ממון]

גדר קיום המצוה

הנימוק"י בב"מ (טז. מד"ה) הביא בשם הר"י מיגש דבהשבת אבידה עיקר גוף המצוה השבה בבית הבעלים שזהו עיקר גוף המצוה. והשאר הוי כעין מכשירי מצוה, וחלוק בזה עם הר"ן (המובא שם לעיל).

וביאר האחרונים דפלוג' היא בדין השבת אבידה דלד' הר"ן מיד בתחילת הגהת אבידה ע"מ להשיב ה"ז **תחילת המצוה**. והר"י מיגאש סובר דכ"ז **השבת לעצם המצוה** שהיא השבה לבית הבעלים. [עי' נוב"ת סי' כב בהגהת בן המחר דס"ל שנחלקו בגדר מנשה מילה, ועי' השיגו הברוך טעם (ועוד) כנ"ל דהפלוג' בגדר השבת אבידה.] וכ"כ המ"מ (פי"א הי"ח) דכשנוטל את האבידה עדיין לא נחשב שמקיים העשה של השב תשיבם, עיי"ש. ועי' אבה"א"ז שם דהוא כהרמב"ן.

היד דוד הק' לשי' הר"י מיגאש, אמאי שומר אבידה נפטר מפרוטה דר"י. ויש ליישב דמצינו דעוסק בהכשר מצוה ג"כ פטור מהמצוה, [עי' סוכה כו. בהולך לדבר מצוה].

עי' אבה"א"ז (שם) דהוכיח כהר"ן מהגמ' (ל:) דשייך חיוב השבה בשדה אף שבעיר פטור, הרי דכל דמקרב בהשבה נקרא מקצת השבה, [ואינו מצד הכשר מצוה שהרי אם בעיר לא ימשיך את ההשבה אין כאן כלום, אע"כ דחזרת שדה גופה הוי מצוה].

חזרה אחרי מצות השבת אבידה

אי' במד"ר פר' צו (פ"ט ט) גדול השלום שבכל המצוות כתיב בהו כי תראה **כי תפגע** כי יקרא, **אם באת מצוה לידך אתה זקוק לעשותה** ואם לאו אי אתה זקוק לעשותה, ברם הכא בקש שלום ורדפהו וכו'. ומבואר דא"צ לחזר אחריה.

ועי' חולין קלט: בשילוח הקן מדמכתיב "שלח תשלח" הו"א שצריך לחזור בהרים ובגבעות כדי שימצא קן, וילפינן מדמכתיב "כי יקרא" דדוקא במאורע לפניך. והביא החת"ס שם להק' דא"כ בהשבת אבידה דמכתיב "השב תשיבם" ולא כתיב יקרא, נימא דצריך לחזור בהרים. ויישב דהלימוד בשילוח הקן אינו מ"קרא" אלא מ"כי" דמשמעו "אם" שאינו חובה, וה"נ כי תפגע הוא אם תפגע - במאורע לפניך.

ברכה על השבת אבידה

בתמים דעים (קעט) ביאר דאין מברכים על השבת אבידה כיון שתלויה באחרים. וכע"ז כ' הרשב"א (ח"א יח ורנד) אך לא הזכיר אבידה, עיי"ש, והובא בתומים ובקצוה"ח (ז,א). והק' המעשה רוקח (פי"א ה"א) דלפי"ז מ"מ בגמר המצוה אחרי ההשבה ראוי לברך. עוד הק' בפתחי חושן (פי"א הע' ג) דהרי כשמחזיר ואינו רוצה לקבל ה"ז הפקר רק מעתה ולא למפרע, וא"כ עכ"פ המוצא קיים את המצוה בשלמות.

וי"מ (בתמים דעים שם) דאין מברכים על מצוה שיש בה אזהרה, והכ"נ איכא לאו דלא תוכל להתעלם. ועוד טעם י"ל עפ"י הכס"מ (ברכות יא,ב) שדקדק מהרמב"ם שאין מברכים על מצוות שבי"א לחברו. וביאור הענין כמ"ש בשו"ת שם אריה (סי' א) דברכת קדשנו במצוותיו שייכת רק במצוות שאין השכל מחייבן.

חיוב הכרזה מדאורייתא או מדרבנן

הקריית ספר (פי"ג) כ' דהכרזה אבידה הוי מדאורייתא כדמשמע במתני' כז. עיי"ש.]. וכ"ז המש"ח (פר' כי תצא) שכי' דלומדים הכרזה מדמכתיב ואם לא קרוב אחיך ולא ידעתו, דהיינו שכיון שאינו קרוב לא יוגע ע"י ההכרזה, ולכן ואספתו אל תוך ביתך.

אך בס' עלה יונה הוכיח מהמכילתא בפר' משפטים דדרשי' מהפס' "עד דרוש אחיך אותו" - עד שיצא עליו כרוז. דהיינו שהמאבד ידרוש את אבידתו ע"י הכרזה. וכן דקדק מהרמב"ם (יז,א) ששינה מלשון הגמ' חייב להכריז, לחייב להחזיר. וכ"כ הדרכי דוד (כב: בתוד"ה אי) שמדאורייתא החיוב ע"י שהמאבד ידרשנו כדמכתיב "עד דרוש אחיך אותו". ולכאוי הכי משמע מהגמ' כח. דאמרי' לגבי הכרזה דלא הטריוו רבנן באבידה יותר מדאי.

טעם ההשבה עפ"י טביעות עין

בדין ההשבה לת"ח עפ"י טביעות עין, נסתפק בחי' ר"ח מטעלז (כד:): אם הוא מדין **נאמנות עד אחד** ומדאורייתא, או דהוא **תקנה דרבנן** כמו סימנים. ובקובץ הערות (עז,ג) נקט דמהני מדין ע"א, כיון דליכא מוחזק כנגדו. והשערי יוסר (ש"ו פי"ד) כ' דהוא מטעם דברי ושמא **ברי עדיף**. אך הפרי יצחק (ח"ב סי' נו ד"ה אולם) דחה טעם זה, וביאר דבאבידה איכא דין מיוחד הנלמד מהפס' עד דרוש אחיך, דהשבת האבידה היא ע"י **"דרשהו" דהיינו בירור**, וע"י טביעות עין של ת"ח [שאינו משקר] ה"ז בירור הראוי.

הסמ"ע (רסב סקמ"ו) מסתפק אם נוהג גם **בת"ח בזה"ז**, שהרי בכמה דברים אין נוהגים בזה"ז דיני ת"ח. ותמה המעשה רוקח (יז,ב) דאינו נוגע לחכמה אלא לנאמנות.

הצלת ממון והטבה לחברו

עי' רשב"ם בב"ב נג. לגבי מבריה ארי שכ' דדומה למשיב אבידה דכל ישראל מצווין להציל ממון חבריהם מן ההיזק. ועי' ב"מ לא. ונפ' ברמב"ם (פי"א ה"כ) הרואה מים שוטפין וכו' חייב לגדור בפניהם ולמנעם שנכ' לכל אבידת אחיך. ועי' מנ"ח תקלח דעיקר הדין מצד הלאו דלא תוכל להתעלם, ונס' אם עובר גם בעשה.

וכך מבואר בשערי תשובה (ג,ע) שכ' "לא תוכל להתעלם", הוזהרנו בזה שלא להתרשל בהצלת ממון חבירו. וכן משמע בגמ' (לא) מהא דפריקה וטעיניה מציון למילף מאבידה.

עי' בס' שדה אברהם (או"ח ג) שחקר בעיקר חיוב השבת אבידה אם הוא דין על החפץ שצריך להשיבנו או דהוא חיוב כללי להציל את חברו מהפסד ממון. ונפק"מ לענין להצילו מלהתחייב ממון, או מלהיות מזיק.

בשע"ת שם (עא) כ' עוד, אף כי הוזהרנו **להשתדל בהצלת חברינו ולשית עצות לעזרתם בעת צרתם**, וכו' וטוב ונכון מאוד להיות בכל עיר ועיר מתנדבים בעם מן המשכילים, להיות נכונים ומזומנים לכל דבר הצלה וכו'. [והביאו החרדים (פכ"ט כג) דהוא מק"ו מהשבת אבידה].

וכ"כ רבינו בחיי בפר' כי תצא וזה שאמר לא תוכל להתעלם, אין להבין אותו בהשבת אבידה בלבד, אלא ה"ה בשאר כל הפרטים ושאר **כל התועלות שביד האדם להביאם לחברו או להסיך ולדחות נזק ממנו, הרי הוא חייב בכלן** וכענין שאמה"כ ואהבת לרעך כמוך.

לקביעת חברותא
9141217
 24 שעות ביממה

דרושים לחברותא

שעה	מקום	נושא
5:00 לפנות בוקר	ברכפלד	גמ'
10:00-1:00	קמ"ח	עדיפות קידושין
9:00-1:00	אוהל מנחם	נדה קצ"ה
אחרי הנץ	פתוח	דף יומי
9:00-1:00	בית אליהו	מס' ביצה עיון
9:30-1:00	משובב נתיבות	גמ' אנגלית
9:00-1:00	ברית יצחק	עיון הלכה
9:00-1:00	קצוה"ח	דף יומי
9:00-1:00	ברכפלד	ה' נידה
9:00-1:00	חפציבה	גמ'
9:00-1:00	פתוח	קנין הלכה
9:00-1:00	פתוח	כיצד מברכין
אחרי הנץ	פתוח	מועד הספק
10:00-12:00	נפש חיים	כשרות
	קצוה"ח	דף יומי
שעה וחצי	ברכפלד	פתוח
4:00-7:00	זכרון משה	דף יומי
2:00-4:00	יחל ישראל	פתוח
4:00-7:00	ברכפלד	ה' ציצית
5:00-7:00	בית יצחק	גמ'
4:00-7:00	ברכפלד	סת"ם
שעה וחצי	בית שלום	ח"מ
פעמיים בשבוע	פתוח	גמ'
2:30-4:00	אזור זכרון משה	חזרה חולין
4:00-7:00	זכרון משה	דף יומי
10:00-11:00	קרית ספר	שבת התחלה
8:00-10:30	היכל יצחק	ב"ק/כתובות, חזרה
9:00-11:00	גבעה דרומית	מפעל הש"ס
9:00-12:00	זכרון משה	גמ'
9:00-11:00	היכל יצחק	מ"ב
8:00-9:00	קרית ספר	יו"ד - או"ח
6:00-9:00	ברכפלד	עמוד עיון
	היכל יצחק	נשים נזיקין
9:00-10:30	קמ"ח	בב"ח

בוקר

אחרי צהריים

ערב

לשנכנס סדר לרבין בשלמחת התורה
 בחידושי פורים בהלכה וטאגדה בקצירת האומר
לכבוד גליון פורים גדול
 [שי"ל בס"ד לשבת זכור ערב פורים]
 יתקבלו הערות קצרות בלבד [עד 200 מילים]
 סגירת הגליון ביום שני ח' באדר.

נושאי הפרשיות הבאות

- תרומה - כבוד מקדש מעט (כה,ח)
- תצוה - הערות בעניני פורים
- כי תשא - פיטום הקטורת (ל,לד-לה)
- ויקהל פקודי - פרשת פרה
- ויקרא - ברכת האילנות

ד"ת מתאימים [עד 700 מילים] אפשר להניח בעיריין שם מלא וטל' בתבית "עומקא דפרשה"
 בפתח אוצח"ס בית יוסף רח' שדי חמד. או לשלוח בדוא"ל gal200@neto.bezeqint.net
 חומר יתקבל בכל שבוע עד יום שלישי בערב [ד"ת בכת"י עד יום א'].
 אין המערכת אחראית להחזיר כתבים או דיסקים.

דרשות שב"ק

פר' משפטים

הגאון רבי יורם כהן שליט"א, אב"ד ורב בנתיבות
 ימסור שיעור בהלכה בין קב"ש למעריב בהיכל ביהמ"ד "היכל יצחק"

הגאון רבי שלמה זעפרני שליט"א דיין ומו"צ בעירונו
 ימסור שיחה בפרה"ש בליל שב"ק בשעה 9:15 בביהמ"ד "היכל יצחק" (צד שמאל)

הגאון רבי אריה שפירא שליט"א מר"מי באר יעקב
 ימסור שיחה בפרה"ש בליל שב"ק בשעה 9:00 בביהמ"ד "אוהל מנחם"

הגאון רבי א. א. דסלר שליט"א משגיח ישיבת פוניבז'
 ימסור שיחת חזיון ביום א' כ"ח אדר
 בהיכל הכולל בביהמ"ד "זכרון משה"

ההשמחה במעונם

פר' משפטים

קידושא רבא לרגל הולדת הבת להרב מרדכי בן איזבי שליט"א
 יתקיים לאחר מנין א' באולם שעי" ביהמ"ד קהילת משך חכמה

ברכת מזל טוב להרב ברוך מרדכי כהן שליט"א
 לרגל הכנס בנו דוד נ"י בעול התורה והמצוות
 ביום שני א' אדר באולמי "נאות השמחה" - ק"ס

תודתנו לר' יאיר קבלן - סורגים

על השתתפותו בגליון זה

אלו יעמדו על הברכה על אשר נשאם ליבם להוצאת גליון, מפרסמים עושי מצווה

למען עתיד ילדיך
 תכנית "שמח תשמח"
 לפרטים: 050-4150605

לעיילא ולעיילא
 שדי חמד 13
כל מעדני השבת

מרכז השיווק
 חד פעמי • חומרי נקיון • ביצים
 נתיבות המשפט 2

המרכז לשיווק
 בשר עופות ודגים טרי יום יום
שיווק הקריה
 אבני זור 18 | טל: 08-9740777 | פקס: 08-9743265

מוניות
"דרך צדיקים"
 נהגים שומרי תורה

צילומנציה
 כל צרכי הדפוס
 רח' מסילת יוסף 9

רהיטי הקריה
 רח' שדי חמד 1

רשת צרכניות
בר-כל
 הרשת החרדית

